

Moartea revistelor literare

Greșesc probabil, dar nu mă pot împiedica să nu văd o stranie legătură între hărnicia recentă, ieșită din comun, a unor scriitori de mare succes și dezinteresul tot mai pronunțat al cititorilor pentru literatură.

Mă refer aici la nume prestigioase ale planetei, nu la inevitabilii grafomani. Ei încearcă să compenseze, printr-o producție „în trei schimburi”, numărul tot mai mic de cititori per titlu. E uimitor să observi că autori care, în trecut, își drămuiau cu grijă aparițiile publice, astăzi expediază la tipar, cu o regularitate de cronometru, carte după carte. Iată-l, de pildă, pe Paul Auster. E suficient să intri pe site-ul lui pentru a fi întâmpinat de următoarea mărturisire: „Pentru mine, scrisul nu mai e un act de liberă voință, ci unul de supraviețuire.” Îi parcurgi apoi bibliografia și constăți că în ultimul lustru a lucrat aproape după metoda „anul și romanul”. Abia ai terminat de citit *The Brooklyn Follies*, că te trezești cu *Travels in the Scriptorium*. Ai parcurs aventurile bătrânului care și-a pierdut memoria, pentru a plonja în utopia neagră numită *Man in the Dark*. În fine, ai fost fericit să găsești într-o mare librărie new-yorkeză, în toamna târzie a lui 2009, un exemplar cu autograf al lui *Invisible*, ai luat act în grabă de avatarurile (scuzați cuvântul!) lui Adam Walker, când află că, pentru 2010, ți se pregătește deja o nouă carte: *Sunset Park*.

Un scenariu identic funcționează în cazul lui Philip Roth. Iată ce ne-a oferit în ultimii șase ani: 2004 – *The Plot Against America*; 2006 – *Everyman*; 2007 – *Exit Ghost*; 2008 – *Indignation*; 2009 – *The Humbling*. Și, da, ați ghicit, în 2010 ne vom delecta cu... *Nemesis*! Înțeleg deruta și enervarea editorului român, obligat să facă față acestui ritm infernal, deși efortul de a traduce aproape instantaneu nu e răsplătit de interesul cititorului. Dacă în Statele Unite acești autori vând zeci sau chiar sute de mii de exemplare, la noi tirajele sunt aproape confidentiale.

Adăugați-i celor de mai sus pe Don DeLillo, care după anul 2000 a scris nu mai puțin de patru cărți, și pe leneșul incurabil, Thomas Pynchon. Dacă ritmul de publicare al acestuia era de o carte la 6-7 ani, în ultimii cinci ani a tipărit două: *Against the Day* (2006) și *Inherent Vices* (2009). Probabil că aceste date nu dovedesc, în absolut, mare lucru. Și totuși, ele spun ceva despre precipitarea autorilor de notorietate, despre instinctul lor de a rămâne în atenția publică într-un moment când traversăm o profundă criză a publicațiilor literare. În urmă cu două sau trei decenii, acești scriitori, sau alții, rămăneau prezențe vii chiar dacă nu trimiteau cu anii cărți în librării. Criticii și istoricii literari erau

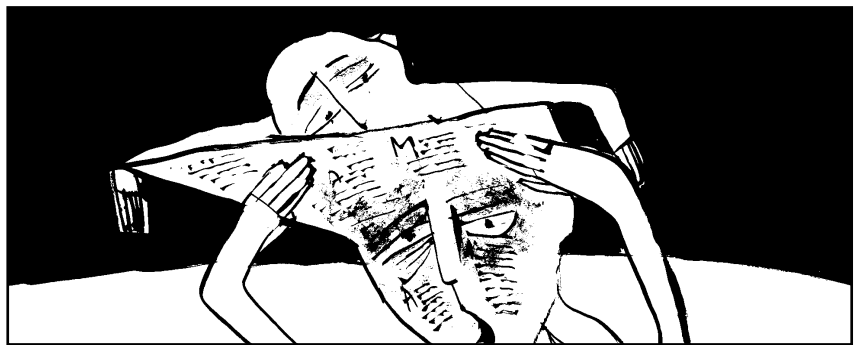
la datorie, reîmprospătând periodic memoria cititorului și păstrându-i treaz interesul pentru literatura de calitate.

În clipa de față, criza revistelor literare și culturale nu mai e o afirmație fără acoperire. Fie că ne referim la publicațiile academice, fie la magazine, ele au ajuns nu doar apariții de nișă, ci minuscule buletine ale unor mărunte cluburi care nu comunică între ele. Unde sunt vremurile când Fitzgerald se îmbogățea publicând povestiri în „Esquire” sau „The Saturday Evening Post”? Dar cele când Truman Capote făcea furori cu textele din „The New Yorker”, „The Atlantic Monthly” sau „Harper’s Magazine”? Nu mai vorbesc de frenezia iscată de publicarea, tot în „The New Yorker”, a unora din povestirile lui Salinger.

Toate acestea par povești din timpuri imemorabile. Astăzi, revistele

ales seducător. Drept urmare, ni se oferă detalii despre multiplele sale amoruri, fotografia amantei Maria Caserès, lista completă a nevestelor și iubitelor. Și multe fotografii ale scriitorului, cu smoking, în ținută proletară, cu țigară în mână sau în gură, încrunțat sau zâmbind, la tribună sau în sala de repetiții. Ah, da, și discursul ținut la Stockholm, la primirea Premiului Nobel.

Un articol recent al lui Ted Genoways publicat în „Mother Jones” leagă „moartea romanului” de diminuarea catastrofală a impactului revistelor literare și academice. Autorul constată că universitățile din Statele Unite oferă nu mai puțin de 822 de programe „creative writing”. Dacă fiecare din aceste cursuri sunt urmate de nu mai mult de cinci până la zece studenți, cam într-un deceniu se ajunge la cifra de aproximativ de

culturale nu diferă prea mult, nici în ton, nici în conținut, de suratele lor „glossy.” Am citit ani de zile, cu pasiune, „Magazine littéraire” și „Lire”, două publicații a căror parcurgere te ajută să-ți faci o imagine despre nivelul literaturii franceze a momentului (cu ample deschideri spre alte spații culturale). Intrate pe mâna unor adepți ai postmodernismului și corectitudinii politice, ele sunt de-o dezamăgitoare lipsă de consistență. Numărul pe decembrie 2009 – ianuarie 2010 al lui „Lire” e o însăilare de mărunte comentarii, recenzii și irelevante fragmente din cărți în curs de tipărire, prinse între copcile unor rubrici „de direcție” scrise de doi autori nesărați. Unul, François Busnel, e ideologizat până-n pânzele albe, celălalt (de altfel, un prozator după care francezii se dau în vânt, Frédéric Beigbeder) s-a specializat în recidarea unor teme pe cât de bătătorite, pe atât de plicticos tratate. Cât despre „entretien”-ul cu Fabrice Luchini, actorul de succes, nu găsesc decât un calificativ: rușinos...

Vă iluzionați că numărul pe februarie 2010, dedicat lui Camus, la cincizeci de ani de la moarte, e mai de Doamne-ajută? Vă înșelați. Aceeași îngrămădire halucinantă de texte superficiale, aceleași note biografice pe care le găsești în orice dicționar, aceeași inapetență de a spune lucruri esențiale – sau măcar originale – despre unul din marii scriitori ai veacului trecut. Aflăm că a fost romancier, filozof, dramaturg, seducător. Mai

șazececi de mii de noi scriitori sau măcar specialiști în „arta scrisului.” Cum media tirajului revistelor literare a ajuns la o mie cinci sute de exemplare, nici nu se mai poate spune – ca pe vremuri – că scriitorii se citește doar ei între ei. Nemiloasa contabilitate a tirajelor arată că nimeni nu mai citește nimic...

Trăim, indubitabil, un sfârșit de epocă. Fie-ne îngăduită măcar melancolia, dacă optimismul mi s-a evaporat deodată cu tirajele. N-am să uit niciodată înfrigurarea cu care am așteptat, prin 1969 - 1970, ca adolescent, publicarea în „Viața românească” a părții a doua a unei proze de Al. Robot, scriitor despre care nu știam nimic și despre care n-am aflat nici între timp mare lucru. Se numea *Music-hall* și era povestea tulburătoare a unui cuplu de balerini, Tamara și Ygor, mamă și fiu, văzută prin filtrul psihanalist-expresionist ce l-a marcat, parțial, și pe Mircea Eliade. Acele vremuri, ale romanelor publicate în serial și ale nuvelor ample, au apus iremediabil. Revistele culturale de azi, când nu sunt colecții de banalități strigătoare la cer sau organe ideologice cărora li s-a ordonat exterminarea a tot ce nu le convine în viața publică (vezi marxismul deșănțat din „Cultura” sau gargara corect-politic-resentimentară a „Observatorului cultural”), concurează superficialitatea sclipicios-sinucigașă a unor mărci cândva prestigioase, dar care astăzi se pregătesc să moară, mor, au murit deja... ■